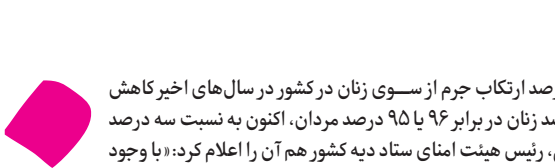

مادری در زندان

بررسی حقوقی وضعیت زنان زندانی که فرزند خردسال دارند و نقص جدی قوانین حوزه زنان

مریم لطفی، روزنامه‌نگار، غلامعلی محمدی، رئیس سازمان زندان‌ها، می‌گوید درصد ارتکاب جرم از سوی زنان در کشور در سال‌های اخیر کاهش یافته است؛ به طوری که ترکیب جنسیتی زندان‌ها از نسبت چهار یا پنج درصد زنان در برابر ۹۶ یا ۹۵ درصد مردان، اکنون به نسبت سه درصد زنان و ۹۷ درصد مردان رسیده است؛ موضوعی که آذرم‌ها، سیداسدالله جولایی، رئیس هیئت امنای ستاد دیه کشور هم آن را اعلام کرد: «با وجود جمعیت ۱۲هزارو هشت نفری زندانیان جرائم غیرعمد در کشور، زنان با ۳۸۷ مورد منتهی به محکومیت‌های مالی تنها سه درصد آمار را به خود اختصاص داده‌اند. هم‌اکنون ۱۲ هزار زندانی جرائم غیرعمد در سطح ندامتگاه‌ها تحمل حبس می‌کنند که ازاین تعداد ۳۸۷ مورد زن و ۱۱هزارو ۶۲۱ نفر را مردان شامل می‌شوند. با این حال سازمان زندان‌ها اعلام نمی‌کند که چه تعداد از زنان زندانی دارای فرزند خردسال هستند. خبرهای جسته و گریخته برای سال ۹۶ است که محمدجواد فتحی، نماینده وقت مردم تهران در مجلس شورای اسلامی، تعداد کودکان زندان‌ها را بیش از دو هزار نفر اعلام کرده بود و همان موقع از سازمان زندان‌ها خواسته بود آمار دقیق این کودکان را اعلام کند. او گفته بود: «مخفی‌کردن آمار، مشکلی را حل نمی‌کند».

کودکان زندانی، موضوع مهمی است که یکی از مباحث حقوق بشری را هم شامل می‌شود. کودکانی که در زندان متولد می‌شوند و در همان جا حداقل چند سال ابتدایی زندگی را سپری می‌کنند؛ به سایه دیوارهای بلند زندان. سارا باقری، حقوق دان و وکیل دادگستری، درباره حق و حقوق قانونی مادران زندانی و همچنین فرزندان آنها به «شرق» می‌گوید: «قرار بر این بود که مهدکودک‌هایی در زندان برای مادرانی که بچه‌های‌شان هم همراه آنها هستند، ایجاد شود؛ اما این موضوع هنوز به طور کامل برای زندان‌ها اجرا نشده است. درحالی‌که جزء حقوق مادر زندانی است که فرزندش ساعاتی از روز در مهدکودک باشد تا از حداقل حقوق کودکی در محیط زندان بهره‌مند شود».

یکی از مواردی که درباره زنان مرتکب جرم که دارای فرزند هستند، مطرح است، حد و حدود مجازات و نوع مجازات انتخابی برای آنهاست. موضوعی که باقری درمورد آن می‌گوید: «تلاش بر این است که به این زنان حکم کمتر و سبک‌تری داده شود. اگر هم احکامشان سنگین است و حکم زندان طولانی‌تری دارند و باید فرزندان‌شان هم در زندان نگهداری شوند، این بچه‌ها جدای از وضعیت مادران‌شان حقوقی دارند که یکی از آنها وجود همین مهدکودک‌های زندان است».

موضوع دیگری که درمورد مادران زندانی مطرح است، مجازات‌های جایگزین است که این وکیل دادگستری به آن اشاره می‌کند: «در قانون مجازات اسلامی آیین دادرسی کیفری مجازات‌های جایگزینی وجود دارد؛ مثلا محرومیت از خدمات اجتماعی که یکی از مجازات‌های تکمیلی است که تأثیر مجازات‌های تعزیری را ندارد، یعنی حبس تبدیل به مجازات تکمیلی شود و در کنارش حبس تعزیری هم به حبس تعلیقی یا به جزای نقدی یا جزای تبعی به نفع زنان زندانی تغییر می‌کند. به‌خصوص برای زنانی که فرزند شیرخواره دارند».

طبق قانون نوزاد تا دوسالگی می‌تواند در زندان در کنارش مادرش باشد. او می‌گوید: «زنان مجرمی که در حال گذراندن احکام حبس‌شان هستند، شرایط خانوادگی متفاوت دارند. برخی از این زنان سرپرست دیگری برای فرزندشان ندارند و بعد از دوسالگی هم مجبورند خودشان از فرزندشان نگهداری کنند؛ اما بهتر است بعد از دوسالگی بچه‌ها در محیط زندان نباشند. گرچه بودن در کنار مادر مهم است؛ اما شرایط زندان فضای خوبی برای کودکان نیست. بعد از گذشت دو سال، قاضی پرونده ممکن است رسیدگی دوباره‌ای داشته باشد و بخواهد در مجازات مادر تخفیفی قائل شود تا این مادر دیگر نیاز نداشته باشد در زندان باقی احکامش را سپری کند».

با این حال او تأکید می‌کند که این موضوع با شرایط هر زنی در زندان متفاوت است: «زنانی هستند که خودشان سرپرست خانواده هستند. برخی از زنان همسران‌شان هم در زندان‌اند، متواری هستند یا دسترسی به آنها وجود ندارد و برای همین بعد از دوسالگی کودک هم این مادران باید خودشان فرزندشان را در زندان نگهداری کنند. با وجود اینکه شرایط زندان برای مراقبت از بچه‌ها شرایط مناسبی نیست؛ اما برای برخی از زنان مجرم چاره دیگری وجود ندارد». این حقوق‌دان درمورد اینکه این زنان تا چه زمانی می‌توانند از کودک خود در زندان مراقبت کنند، توضیح می‌دهد: «از نظر قانونی حضانت فرزند تا هفت‌سالگی بر عهده مادر است و بعد از هفت‌سالگی به تشخیص دادگاه مشخص می‌شود. معمولا بعد از هفت‌سالگی حضانت فرزند به پدرش داده

- جدول ۴۴۱۵ • طراح: بیژن گورانی**

افقی:

۱- سعادت‌مند- نزدیک‌بین- مرزبان ۲- یازده- فیلمی ساخته رخشان بنی‌اعتماد با بازی زنده‌یاد عزت‌الله انتظامی- روز عرب ۳- قیمتی و بالارزش- موشک زمین به زمین ۴- نوشته حاشیه‌سند- به‌طور ناگهانی- ضرورت ۵- ضمیر متکلم و‌جده- ورزش روش‌دلان- دلگیرشدن ۶- فراوان- دهمین خلیفه اموی- نایاک ۷- مشقت- ذکر مصیبت و نوحه‌سرایی- با‌یا ۸- شهری در مازندران- نوعی خودروی باربری ۹- گرم نیست- سرازیری- گریز ۱۰- از واجبات نماز- هاون- عطرمایه ۱۱- روزانه- سوره پنجم قرآن- پیرامون، اطراف ۱۲- آهن- واحد اندازه‌گیری طول- نیروی یاری‌رسان ۱۳- غذای جرب و شیرین اراکی‌ها در ماه رمضان- تاریخ‌نگار و کتاب‌شناس بغدادی و مولف کتاب الفهرست ۱۴- کشتی جنگی- اولین فیلم بلند صامت ایران- ساز شکسته ۱۵-آفریدن- خوب- جاده ریل‌گذاری‌شده

عمودی:

۱- یکباره و بی‌خبر- رخوت- چانه ۲- سویسید- پایتخت لهستان- موی کردن اسب ۳- از اماکن زیارتی نیشابور در کنار آرامگاه خیام که از نوادگان امام سجاد(ع) است ۴- نایژه- غزوه سال سوم هجرت- چشم ۵- نیکو- لباس ورزشی- برانگیختگی و التهاب درونی ۶- آسان‌کردن- آذوقه‌سفر- بزرگ‌ترین شهر امارات عربی ۷- زن ساکن صومعه- فیلسوف انگلیسی قرن هجدهم- لوکس ۸- نت سوم- حلقه بین پیچ و مهره- مشهور- تکرار حرفی

معرض آسیب‌هایی هستند و شرایطی که در آن بزرگ می‌شوند قطعا شرایط نامطلوبی است. برای همین باید تدابیری برای حفظ حقوق کودکان در نظر گرفته شود. مثلا همان مهدکودک امکانی است که بچه تا ساعت چهار و پنج عصر از سایر زندانی‌ها جدا شود و شب دوباره پیش مادرش برگردد.

در زندان‌هایی که مهدکودک وجود ندارد، نوزاد پیس از تولد بلافاصله در کنار مادر و در بند عمومی قرار می‌گیرد. این حقوق‌دان به آسیب‌هایی که متوجه نوزاد است اشاره می‌کند: «طبیعتا این بچه‌ها از نظر روحی و روانی در

معرض آسیب‌هایی هستند و شرایطی که در آن بزرگ می‌شوند قطعا شرایط نامطلوبی است. برای همین باید تدابیری برای حفظ حقوق کودکان در نظر گرفته شود. مثلا همان مهدکودک امکانی است که بچه تا ساعت چهار و پنج عصر از سایر زندانی‌ها جدا شود و شب دوباره پیش مادرش برگردد».

او می‌گوید نوع جرم مادر در شرایط نگهداری فرزند و حتی تولد او در زندان تأثیر دارد: «معمولا اگر زنان باردار حکمی داشته باشند، اجرای آن به بعد از زمان زایمانشان موکول می‌شود و بعد از زایمان به زندان وارد می‌شوند. اما مواردی هم هست که زنان در زندان زایمان می‌کنند و قاعدتا درمورد دسترسی به امکانات بهداشتی و فرایند زایمان نباید مشکل خاصی وجود داشته باشد.

معمولا به اینکه زنان در موقعیت مناسبی بتوانند فرزندشان را به دنیا بیاورند، توجه می‌شود».

نقص قوانین در حوزه زنان

ماجرای نقص قوانین در حوزه زنان موضوع تازه‌ای نیست. معمولا بعد از هر اتفاق ناگواری در حوزه زنان، این مسئله داغ می‌شود و مسئولان قول پیگیری جدی می‌دهند و بعد از اینکه آب‌ها از آسیاب افتاد، دوباره قانون نانوشته فراموشی همه را دوره می‌کند. مانند لایحه صیانت، کرامت و تأمین امنیت زنان در برابر خشونت که بیش از ۱۰ سال است در دولت‌ها و مجلس‌های مختلف دست به دست شده و تا به امروز راه به جایی نبرده است.

باقری در این رابطه می‌گوید: «متأسفانه در حوزه زنان به ویژه در حوزه خشونت هیچ اتفاق خاصی نیفتاده است. در همین لایحه صیانت از زنان در برابر خشونت، با وجود همه نقد‌ها و نقایصی که دارد، مواردی هم بود که وجودش بهتر از نبودن قانون است. در شرایطی که قانون مشخصی نداریم، در حوزه زنان ناچاریم به موارد کلی که در قانون مجازات، قانون حمایت از خانواده و قانون مدنی وجود دارد، استناد کنیم. در این زمینه آیین‌نامه‌هایی هم به زندان‌ها ابلاغ شده بود تا حقوق زنان زندانی در نظر گرفته شود. اما تا زمانی که قانون مشخصی برای تأمین امنیت و حقوق زنان وجود نداشته باشد، با وضعیت مطلوبی روبه‌رو نیستیم و این آیین‌نامه‌های کلی که چند ماده آن به مداران زندانی اختصاص داده شده کافی نیست».

او معتقد است: «به نظر می‌رسد در این زمینه نیز مانند سایر موارد در حوزه زنان دچار خلا قانونی هستیم و باید خیلی جدی‌تر به این موضوع نگاه شود. به خصوص اینکه برای مادر فارغ از زن‌بودن در کشور مسا جایگاه خاصی در نظر گرفته می‌شود. پس وقتی زنان زندانی هم در جایگاه مادر قرار می‌گیرند باید حقوقشان بیشتر در نظر گرفته شود. درست که مرتکب جرمی شده‌اند اما به هر حال باید قوانین این حوزه هم به صورت مشخص وجود داشته باشد که متأسفانه چنین نیست».

سارا باقری، وکیل دادگستری؛ طبیعتا این بچه‌ها از نظر روحی و روانی در معرض آسیب‌هایی هستند و شرایطی که در آن بزرگ می‌شوند قطعا شرایط نامطلوبی است. برای همین باید تدابیری برای حفظ حقوق کودکان در نظر گرفته شود. مثلا همان مهدکودک امکانی است که بچه تا ساعت چهار و پنج عصر از سایر زندانی‌ها جدا شود و شب دوباره پیش مادرش برگردد.

معرض آسیب‌هایی هستند و شرایطی که در آن بزرگ می‌شوند قطعا شرایط نامطلوبی است. برای همین باید تدابیری برای حفظ حقوق کودکان در نظر گرفته شود. مثلا همان مهدکودک امکانی است که بچه تا ساعت چهار و پنج عصر از سایر زندانی‌ها جدا شود و شب دوباره پیش مادرش برگردد».

او می‌گوید نوع جرم مادر در شرایط نگهداری فرزند و حتی تولد او در زندان تأثیر دارد: «معمولا اگر زنان باردار حکمی داشته باشند، اجرای آن به بعد از زمان زایمانشان موکول می‌شود و بعد از زایمان به زندان وارد می‌شوند. اما مواردی هم هست که زنان در زندان زایمان می‌کنند و قاعدتا درمورد دسترسی به امکانات بهداشتی و فرایند زایمان نباید مشکل خاصی وجود داشته باشد.

سیدحسین موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاران، حفظ مصلحت کودک

و قربانی نشدن او در فرایند زندانی‌بودن مادر را موضوع بسیار مهمی می‌داند و به «شرق» می‌گوید: «بعضی از زندانیان زن به جهت شرایطی که دارند، فرزندانشان هم در کنار آنها هستند. زمانی که فرزند نوزاد است، حفظ ارتباط مادر و کودک در دوران نوزادی بسیار مهم است. اما این اتفاق چطور باید رخ دهد؟ بهترین کار این است که برای مادرانی که نمی‌شود از مجازات جایگزین استفاده کرد، باید واحدی مستقل و جداگانه از سایرین زندانیان در محیط زندان تدارک دید. البته متأسفانه در ایران این سازوکارها به درستی وجود ندارد».

او به موضوعات مهمی هم پیش از ورود این زنان به زندان اشاره می‌کند: «پیش از ورود به زندان بهتر است موضوع میانجیگری که در قانون هم آمده است، توسط وکیل، روان‌شناسان، مددکاران و افرادی که در قانون مشخص شده‌اند، به صورت جدی دنبال شود. مسئله دیگری که در قانون به آن اشاره شده، پرونده شخصیت است. درست که پرونده شخصیت درباره درجه‌بندی جرائم مطرح است، اما می‌توان از ظرفیت آن و نظر مددکاران اجتماعی درمورد زنان دارای فرزند استفاده کرد».

تأکید او بر این است که وقتی از مادران زندانی صحبت می‌کنیم، باید به آنها پیش از ورود به زندان توجه کنیم: «اگر نمی‌شود از این ظرفیت‌ها استفاده کرد، بهتر است در داخل زندان شرایط مناسبی فراهم شود، می‌توان بچه‌های شیرخوار و کوچک را در محیطی مناسب، خارج و نزدیک به محیط زندان نگهداری کرد، به طوری که در طول روز چند بار ارتباط و تعامل بین مادر و کودک فراهم شود و مادران به ملاقات آنها بروند. حضور بچه‌ها در کنار مادران در بندهایی که همه نوع مجرم در آنها وجود دارد، اصلا به مصلحت کودک نیست».

او معتقد است ارتباط مستمر میان مادر و کودک بسیار مهم است: «نگاه به فرزندانی که مادرشان زندانی است، در سایه مادر است و این اصلا خوب نیست. اگر مادر بستگانی دارد که امکان نگهداری از فرزندش را داشته باشند، حضور کودک در کنار این بستگان از رفتن او به مراکز بهزیستی بهتر است. مورد آخر هم غفوهایی است که در مناسبت‌های مختلف شامل حال برخی می‌شود و از زندان خارج می‌شوند. اما با توجه به اینکه افراد شرایط متفاوتی دارند، می‌توان برای هرکدام از زندانی‌ها از این راهکارها استفاده کرد».

رئیس انجمن مددکاران تأکید می‌کند که سازمان زندان‌ها نیازمند بازنگری اساسی در حوزه مددکاری اجتماعی است: «این سازمان به یک نظام‌نامه مددکاری اجتماعی علمی نیاز دارد. نظام‌نامه‌ای که پشتوانه قانونی هم داشته باشد و صرفا صوری نباشد. این نظام‌نامه تمامی اجزا و اختیارات و وظایف در حوزه زندان را تعریف می‌کند و حتی به دلیل توسعه خدمات مددکاری اجتماعی در زندان، می‌توان به بازنگری در قوانین این حوزه هم ورود کرد».

او با انتقاد از مددکاری اجتماعی سنتی اجرائی در حوزه زندان‌ها می‌گوید: «اقدامات تأمینی در سازمان زندان‌ها پررنگ است، اما اگر اقدامات حوزه مددکاری اجتماعی هم بیشتر شود، سلامت اجتماعی و روانی زندانیان به ویژه مادران و فرزندانشان در زندان پیش از گذشته تأمین خواهد شد. اگر بچه‌ای در کنار مادر در زندان باشد، او هم ناخواسته مجازات می‌شود. صرفا به این دلیل که فرزند آن مادر است، بنابراین باید اقدامات مددکاران اجتماعی جدی گرفته شود».

۵	۷	۳	۱		
		۷			۸
			۹		۷
۴	۸		۶		
		۳		۹	
			۵		۲
			۵		۴
			۲		۸
			۴		۵
				۷	۶

- سودوکو سخت ۳۴۱۱**

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

- سودوکو ساده ۳۴۱۱**

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۱	۷	۹	۸	۳	۶	۲	۵	۴
۵	۳	۸	۲	۷	۱	۶	۴	۹
۲	۴	۵	۱	۶	۷	۳	۸	۹
۷	۹	۱	۳	۵	۶	۸	۴	۲
۳	۴	۶	۹	۲	۸	۷	۵	۱
۸	۵	۲	۷	۱	۹	۳	۶	۴
۵	۱	۴	۶	۸	۳	۲	۹	۷
۹	۶	۸	۷	۲	۴	۱	۳	۵
۳	۷	۲	۱	۹	۵	۶	۸	۴

۵	۹	۷	۸	۱	۶	۳	۵	۲
۳	۱	۲	۴	۶	۵	۸	۷	۹
۸	۶	۲	۷	۵	۱	۹	۳	۴
۲	۴	۹	۳	۱	۸	۷	۵	۶
۱	۴	۸	۵	۷	۲	۶	۹	۳
۹	۵	۳	۶	۲	۸	۷	۴	۱
۷	۲	۹	۵	۳	۴	۱	۶	۸
۴	۸	۱	۳	۲	۹	۷	۵	۶
۶	۳	۱	۷	۸	۹	۵	۲	۴

۱	۷	۹	۸	۳	۶	۲	۵	۴
۵	۳	۸	۲	۷	۱	۶	۴	۹
۲	۴	۵	۱	۶	۷	۳	۸	۹
۷	۹	۱	۳	۵	۶	۸	۴	۲
۳	۴	۶	۹	۲	۸	۷	۵	۱
۸	۵	۲	۷	۱	۹	۳	۶	۴
۵	۱	۴	۶	۸	۳	۲	۹	۷
۹	۶	۸	۷	۲	۴	۱	۳	۵
۳	۷	۲	۱	۹	۵	۶	۸	۴

- حل جدول ۴۴۱۴**

۱	۷	۹	۸	۳	۶	۲	۵	۴
۵	۳	۸	۲	۷	۱	۶	۴	۹
۲	۴	۵	۱	۶	۷	۳	۸	۹
۷	۹	۱	۳	۵	۶	۸	۴	۲
۳	۴	۶	۹	۲	۸	۷	۵	۱
۸	۵	۲	۷	۱	۹	۳	۶	۴
۵	۱	۴	۶	۸	۳	۲	۹	۷
۹	۶	۸	۷	۲	۴	۱	۳	۵
۳	۷	۲	۱	۹	۵	۶	۸	۴
۸	۵	۳	۶	۲	۹	۷	۴	۱
۷	۲	۹	۵	۳	۴	۱	۶	۸
۴	۸	۱	۳	۲	۹	۷	۵	۶
۹	۵	۳	۶	۲	۸	۷	۴	۱
۵	۱	۴	۶	۸	۳	۲	۹	۷
۹	۶	۸	۷	۲	۴	۱	۳	۵
۳	۷	۲	۱	۹	۵	۶	۸	۴